

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5567 [1806/1807]

כג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה כג

כג (א) משא צר הילילו אניות תרשיש פי־שדר מבית מבוא
מארץ כתים נגלה־למו : (ב) דמו ישיבי אי סחר צידון
עבר ים מלאוך : (ג) ובמים רבים זרע שחר קציר יאור הכנא־תה
והתי סחר גוים : (ד) בושׁי צידון פי־אמר ים מעוז הים לאמר
לא־חלתי ולא־ילדתי ולא גרלתי בחורים רוממתי בתולות :
(ה) כאשר

ר ש י

כג (א) הילילו אניות תרשיש • שכיו מתעשרי ע״י סוחרי צור שהיו מביאי חנוי
תרשיש סחור לצור • תרשיש שם הים • כי עודד מבית מבוא כי עודד מצפנים
מוקום שהייתם רגילים לפונדק מלבוז עוד להוכו ולא יהיה עוד לכם מוקום בצור
ללון שם • נגלה למו • השודד לאנשי צור • דבר אחר מארץ כתים נגלה לאנשי תרשי
שוד של צור שזרחו בני צור אלל כתיים ומושם נשמעה השמועה : (ב) דומו יושבי אי •
התאבלו ושבו דומו יושבי אי הים למה סוחרי צידון עוברי ימי היו רגילי למלחותך
כל סחור עכשיו כשהפול צור הפול צידון עמה שקמוכו היו זו לזו בתוך מהלך יום :
(ג) ובמים רבים • היה באזרע מונדים היושבת על ארץ שיחור אל צור •
קציר יאור מנדים היה הצואה של צור שיחור הוא גילום שנאמר (יהושע י״ג)
מן השיחור אשר על פני מנדים והיו מביאים הצואה לצור באניות מנדים • והיה
צור סחר גוים • מעם רב שהיה זה כל הגוים מביאין לה סחורה : (ד) בושׁי
צידון שטפלה לצור • כי אמר ים • כי אמרה צור היושבת במעוז הים שהיא
עיקר ראש המלכות הריני כמי שלא חלתי ולא ילדתי בחורים כי כולם נהרגו והרי
כמו שלא רוממתי בתולות וכן ת״י ורבותינו אמרו באגדה בושׁי צידון כי אמר ים מה
חני שאין לי בני ובנות לדאג עליהם שלא יתפשו בעוני איני מושגה מנות קוני לעצור
גבול חול אשר שם לי על אחת כמה וכמה בושׁי צידון שיש לך לדאג בכל חלה :
(ה) כאשר

מכלל יופי

כג (א) מבית , פי־מהיות בית ומוקום , וכן (יחזקאל ט״ו) והשנתך מנונה , מהיות
זוכה , וימאסך ממלך (שמואל ט״ו) , מהיות מלך , ויסירה מנבירה (מלכים ט״ו) ,
מהיות גבירה • מארץ כתים נגלה למו • פי־הריק״ם , כי כתיים היו סוחרים הולכים
לצבל , ואמרו להם שיבואו לצור , ויוכלו לתפוז אותה , והם יעזרו ויבואו להם דרך ים •
ורשׁי כתב , מארץ כתיים הם הרומיים , נגלה למו השודד לאנשי צור , או מארץ כתיים נגלה
לאנשי תרשיש שוד של צור , שזרחו בני צור אלל כתיים • ומושם נשמעה השמועה • והרד״א
פי־ , הילילו אניות תרשיש , והילילו האניות הנאות , הנגלות מארץ כתיים לצור כסחורה •
(ב) סחר צידון עובר ים • לשון יחיד על רבים , והוא דרך כלל , כמו (בראשית ל״ב)
ויהי לי צור ומעור , כי אם הסוס אסור וכתמור אסור (מלכים ב׳ ד׳) , כה תחמרן לאיש
יבש נלעד (שמואל ז׳ א) והדומים להם • מלאוך , קל הלמ״ד , וראוי להדגש , כי הוא
מהדגש • (ג) ובמים רבים • הפסוק כמו הפוך , אמר וזרע שיחור , שהוא גילום ,
שהוא נאים רבים , שהוא עונה ומסקה את הארץ , וקציר יאור , והוא שיחור הצובר ,
היה

כג (א) פראָפעצייִהונג איבער צור : היילעט, שיפֿע פֿאַן תּרשיש! דיא
 היינער אַללע זינד געפלינדערט, נימאָנד קאַממעט מעהר; פֿאַם לאַנדע
 כּתים זיירד'ס אַפֿענבאַר! (ג) פֿערשטוממעט, אינזעלבעוואָהנער! צייד'ן'ס
 קויפֿלייטע, זעעפֿאַהרער פֿיללטען דיך. (ג) אויף מעכטיגען געוועססערן בראַכטע
 מאַן איהר געטריידע, שיקור'ס זאַמען — דעם פֿלוססעס ערנדטע; זיאַ וואַר
 דער פֿעלקער מאַרקט. (ד) שעמע דיך, צידון! דען דאַו מגער, דיא פֿעסט' אַם
 מעערע שפּריכט: „איך פֿיהלע קיינע מוטטער וועהען מעהר, געבעהרע ניממען —
 “ערציהע קיינע זינגלינגע מעהר, ברינגע קיינע זינגפֿרויען עמפֿאַר. “
 (ה) וויא

ב א ז ר

כג (א) משא צור • טור היא על הים, ונכודכנר תפסה • (ר' אגדהס'ן עזרא) •
 והיא העיר המכוארה גארן (פֿעניציען) הקדומה, אשר סחרה בימי קדם למדינות
 רחוקות, ונודעת בשם (טירוס) • תרשיש • היא העיר (טאַרטעסוס) במדינת
 (שפּאַניען) הקדומה, שהיתה יושבת על סוף הים, ואלוה בלואניות הכנענים (פֿעניציער)
 תמיד נסמורה, ובכרטות מהעיר צור • כי שורד וכו' • כל בית צנור, שלא יבא שיש סוחר,
 (בן עזרא) • וכן תרגמתי • טארץ וגו' • מארע כתאזיאתי עליסין • (הכסדי) • והטעם,
 שמהרץ כתיס יגלה השוד והכנר, אשר יבא על צור • כתיס • אינם הכתיס הנזכרים בשפר
 בראשית (י"ד ד') בין בני יון, כי שם הכוונה על היונים, אשר נתישבו בימי קדם בגלילות
 איי ים האמנעי, ובתוכם אי (ציפּערן), הנקראת מקדם (ביחונא), ועל הרומיים
 אשר ישבו גם הם סמוכים לחוף ים האמנעי, וכמו שאמר בלעם (במדבר כ"ד כ"ד) וזיס מיד
 כתיס, (ראה גם בניאור הרמב"ן ז"ל), אבל נמלת כתיס האעורה פה כוון הנביא על אנשי
 צנל, היושנים במחן כות (ראה מלכים ג' י"ז כ"ד ל'), שהוא חלק ממדינת צנל, והם
 בלו עם נכודכנר, אשר הקריב את צור, כאמור בשפר יחזקאל (כ"ט י"ח) • (ב) דומו
 יושבו אי • היושנים באיים אשר על הים, שהם סוחרים והולכים באניות, עתה דומו,
 כלומר שחקו והעבדו, כי עיר סחורתכם נחרבה • (רד"ק) • צידון • גם היא היתה עיר
 מהלבלה, רבת המסחר, גארן הכנענים, ומושג מלכים רבים, כנודע, והיונים
 והרומיים קראוה בשם (זידאן) • עובר ים • דהו עזן נישא • (הכסדי) • מלאך •
 כנגד צור, ופירוש, מלאו אומך נסמורה • (רד"ק) • (ג) ובמים רבים וגו' • נספּיטת
 על הים הגדול, שהוא הים האמנעי, הביאו תבואות הנורעות ונקצרות על גדות נילוס,
 יאור מצרים, לצור, כי מצרים היתה זוגלת תבואה רבה, על ידי הנחל העולה ומסקה את
 הארץ, והיא ספקה ברומון למדיני רבות, עד שהרומיים קראוה גורן הדגן (קאַרנקאַממער)
 שיקור • הוא נילוס, ונקרא בן, שענין סחרות, כי שיימו הם סחורים, מלאים
 דבש ועיט, כנודע • וההי סחר גוים • טור היתה סחורת גוים, כי כלם היו סוחרים
 צה • (רד"ק) • (ד) בושי צידון וגו' • כיון שכרוב מקום סחורתך, בושי והכלמי,
 בי הנכ אמר ים, והיא צור, לפי שהיתה סחורתה דרך ים, והיא היתה מעוז הים, כלומר
 עמז כל הערים שהם לחוף הים, אמרה כשראחה במורדנה, הנני היום כאלו לא חליתי, ולא
 גלתי, ולא גדלתי בסחורים, ולא רוממתי בתולות, כי אני היום חרבה וסכולה, והוא דרך
 משל, להמטיל העיר באשה חלה, ויולדת צניס, ומגדלת אותם, ומרוממת אותם, וכן אמר
 (הר"ן ס"ח) כי מלה גם ילדה בין את צניה • (מדברי רד"ק) • (ה) כאשר וכו' • כשמע
 שוד יצורים, והחמלל השומע, כן יחילו כשמע ציר • (ן' עזרת) • וכן אמר הכסדי: כמא די
 שמו למחמל, דלקו עבראי, ועו, כד שמעו צירא • והנה כוון המלך הקדוש על הכרות
 הגדולות

תרגום אשכנזי

(ה) וויא בייס געדיכט אויס מצרים, ערבעכט מאן בייס געריכט אויס צור.
 (ו) א פֿאהרעטנאך תרשיש איבער! חיילעט, אינועלכעוואָהנער! (ז) איזט
 דאָן איירע פֿריידענפֿאַללע? -- דיא פֿאַן אוראַלטען צייטן הער איהרע פֿיסע אין
 פֿערנע וואָהנונגען טרוגען? -- (ח) ווער בעשלאָס דיזעס איבער צור, דיא
 קראַגען פֿערטהיילטע? -- דערען קויפֿלייטע פֿירשטען, דערען קרעמער דער ערדע
 אַנגעזעהנסטען וואָרען? -- (ט) דער עוויגע צבאוח בעשלאָס עס! -- ענט-
 ווירדיגטע דיא העררליכע פֿראַכט, מאַכטע פֿערעכטליך דיא אַנגעזעהנסטען דער
 ערדע. (י) פֿאהר' אויס דיינעם לאַנדע, וויא שטראָם, טאַכטער תרשיש!
 דאָהין איזט דיינע שטערקע! -- (יא) ער רעקט זיינע האַנד איבערס מעער,
 ער.

ב א ו ר

הגדולות, שהיו למצרים בימיס ההם, שנה אחר שנה, על ידי מלכי אשור ובבל, ומלחמות בין
 יושבי הארץ בעצמם (כירגערקריג), עיין למעלה מזה (י"ט א'). (ו) עברו. אנשי
 צור, לכרוח לתרשיש. (רש"י). (ז) תזאת וגו'. אמר כנגד אנשי העיר, הזאת
 השנתם, שתהיה לכם צור, שהיתה עליזה מרוב כבודה, והיתה מימי קדם, ועתה יובילה
 רגליה לגור מרחוק, כלומר לגלות מארצה, ולגור בארץ, שהיא מרחוק. (מדברי רד"ק ושאר
 מפרשים). ואין כן דעת מסדר הטעמים, שהוא נקד מלת עליזה באתנח, והפרידה על
 ידי זה מסוף המקרא, ולכן נראה שיעור המאמר, שאמר הנביא לאנשי צור: הזאת עירכם,
 שהיתה מלאה שאון ושמחה? ואשר מימי קדם שוטטו יושביה בארצות לסחור, והתישבו במדינות
 רחוקות? -- ובחמת עברו הכנענים הקדומים באניות סוחר למרחקי ארץ, עד שבאו לארץ
 (שפאָניען), לקחת משם צמר ומיני מתכות, ומחוק הים במדינת (פרויסען) לקחו האבן
 הנקרא (בערגשטיין), ומהם יצאו ממלכות גדולות ומסחרות בחלקי (אַפֿריקא ואייראָפּא),
 כמו מלכות (קארטהאגא) הגדולה, אשר נלחמה מאות שנים עם הרומיים, (טהעבען)
 במחוז (בעאַטיען), במדינת יון, אשר נתיסנה מן (קארמאָס) בן (אַגענאָר), מלך
 הכנענים, שהלך מארץ מולדתו עם אנשים מנבי עשו, לגור בארץ היונים, ולמדם מלאכת
 הכתיבה, כנודע. ועל פי הדברים האלה תרגמתי אשכנזית. (ח) מי יעיץ וכו'. מי מלאו
 לבו, להחריב את צור המהוללה, הנותנת עטרות למלכים מושלים ממשל רב? אשר סיקריה
 פשוטים כרוזנים ונגידים, ורוכליה מכובדים בכל הארץ? -- המעטירה. דהוית ממלכת
 מלכין. (הכשדי). והעם, שהיתה נותנת כתר ועטרה למלכיה האדירים. וכן תרגמתי.
 בנעניה, הרוכלים המכנסים בעיירות, ויושבים בשווקים, למכור סחורתם, נקראים
 כנענים, כמו (השע"ב ח'). כנען בידו מאזני מרמה, ולא יהיה כנעני עוד נבית ה'
 (זכריהו י"ד), וחגור נתנה לכנעני (משלי ל"א כ"ד), ועיין שם בבאור החכם ר' אינן
 אייכל ז"ל. (ט) ה' צבאות וגו'. ה' צבאות, מלכו של עולם, הוא גור אומר, להשפיק
 נתון ביד המהודר והמפורסר, ולהננות יושביה הנכבדים בין הגוים. (י) עברי וכו'. גלא
 נוֹאֹרְעִיךְ כְּמִי נִהְרָא. (הכשדי). וכן מתורגם. בת תרשיש. לבת תרשיש, כלומר לעדת
 תרשיש, כמו בת ציון (להלן ל"ז כ"ב), ותרשיש גם כן על הים, ואומר, שתעבור אל
 תרשיש, ובת תרשיש חסר למד השמש, כמו (מלכים ט' ג'), וכמוהו רבים. (מדברי
 רד"ק). ופירושה איננו מסכים עם טעמי המקרא, כי מלת כיאור היא מטקדת באתנח,
 ומפורדת ממלת בת תרשיש, ולכן נראה, כדעת רש"י ז"ל, שמלת בת תרשיש, היא תואר
 לציר, לפי שאנשי צור סחרו מקדם קדמתם א העיר תרשיש, כאשור למעלה מזה (פסוק א').
 ועל פי זה תרגמתי אשכנזית. אין מוח עור. כמו (תהלות ק"ט ט"ו) ולמחז תמיד יחננה,
 דוית חור, מחוק המלכים. (ן' עורח). והכשדי אמר: לית תקוף עיד, ועל סיו מתרגם
 בל"א. (יא) ירו גטח וכו'. השם, והעם מכה. (ן' עורח). והכשדי הרחיק את
 ההגשמה

ישעיה כג פא

(ה) פֶּאֶשֶׁר־שָׁמַע לְמִצְרַיִם יַחִילוּ כְּשָׁמַע צָר : (ו) עִבְרוּ תְּרַשְׁיֶשָׁה
הִלִּילוּ יִשְׁבִּי אֵי : (ז) הִזְאֵת לָכֶם עֲלִיזָה מִימֵי קָדֶם קִדְמָתָה יִבְלוּתָ
רְגֵלֶיךָ מִרְחוֹק לָגוּר : (ח) מִי יַעֲזֵב זֹאת עַל־צַד הַמַּעֲטִירָה אֲשֶׁר
סַחֲרִיהָ שָׂרִים פִּנְעָנִיָּה נִכְבְּדֵי־אָרֶץ : (ט) יְהוֹת צָבָאוֹת יַעֲצֶה לְחַלֵּל
גְּאוֹן כָּל־צְבִי לְהַקְהֵל כָּל־נִכְבְּדֵי־אָרֶץ : (י) עִבְרֵי אֶרֶץ בְּיָאֵד בֵּת־
תְּרַשְׁיֶשׁ אֵין מִנּוּחַ עוֹד : (יא) יָדוּ נַפְתָּה עַל־הַיָּם הַרְגִּיז מִמְּלָכוֹת יְהוֹת

צוה

ר ש י

(ה) כאשר שמע למצרים • אשר שמעו על מצרים שהצאתי עליהם עשר מכות
וסוף טבעו בים : יחילו • יבהלו : כאשר • השומעים כשיצא שמע נור גם כי
מוכותיה של נור יהיו דוגמה אותן מכות דם ואש • קול שאון מעיר (לקמן ס"ו)
צקרקור הנפרדעי' ונהפכו נחלים לזפת וגמים ועפרה לגפרית (לקמן ל"ד) וירשוהו
עדיוקאת וקפוד (שס) ונשפטתי אתו בדבר (יחזקאל ל"ח) שמק צשרו (זכריה
י"ד) וכרת הזוללים (לעיל י"ח) דוגמת הצרד והחרבה וטבח גדול בארץ אדום
(לקמן ל"ד) כנגד מכת בכורות השיטה הזאת אם נור זו היא עיר אחרת ואם
נור ממש לפי שכמה אותה הים הוא חומר עליה כאשר שמע למצרים ואני חומר שכל
העניין מדבר בנור העיר שהרי סמוך לה צידון : (ו) עברו • אנשי נור לצרות
לתרשישה : (ז) הזאת לכם עליזה • הרי נפלה לפניכם ויאמר לכם הזאת העיר
שהיתה עליזה צעיני כאשר ניוויו קדם קדמתה היתה עליז' עכשיו יובילו רגליה
מרהוק לבקש לה מנוח : (ח) כנעניה • תגריה כמו (הושע י"ג) כנען צידו
מוחזני מרמה ולא יהיה כנעני עוד (זכריה י"ד) : (ט) כל צבי • מלכחזק :
(י) עברי ארץ • לגולה : כיאור • הזה שעולה ומתפשט : בת תרשיש •
נור היושבה בים תרשיש : אין מוח • אין לך עוד חזק ואזור לשנ' מתנים מוח
לשון אזור כמו היליס ק"ט • ולמוח תמיד יחגרה וכל אזור לשון חזק : (יא) ירו
נטה • הנוטה : ה' ציה אל כנען • ציה את קוראיו על כנען : לשמיד • כמו
להשמיד וכן ללכת לגיד בזרעאל כמו (מלכים כ"ט) להגיד וכן לשמיע קול תודה
(תהלים)

מכלל יופי

היא תבואת נור , כי מוצרים בא לה התבואה • סחר • שס • (ד) רוממתי • ולא
רוממתי , ולא , שזכר , עומד במקום שנים • (ה) יחילו • עומד • (ז) קדמתה •
שס , כמו (תהלות קי"ט) שקדמת שלף יבש • והה"א כיטוי לנקבה , והיא נמפיק ,
כלומר , קדמת העיר היא מני קדם • יובלוה • ענין הולכה , תרגום (במדבר י"ז)
והולך מהרה , ואוביל בפריע • (ח) נבברו • נכנס הקמ"ץ בדגש • (י) אין מוח •
ענינו חזק ותוקף , והוא צביר"י • (יא) לשמיד • כמו להשמיד , וכן בחסרון הה"א ,
ולכפיל ירך (במדבר ה') , ולשנית ענין ארץ (עמוס ס') , והדומים להם • מעונייה •
הנו"

ישעיה כג

צַהֲרָה אֶל־בְּנֵעַן לְשֹׁמֵר מְעֻזָּנִיהָ : (יב) וַיֹּאמֶר לֹא־תוֹסִיפִי עוֹד לְעַלְלוֹ
הַנְּמַעֲשָׁקָה בְּחֹלֶה בַּת־צִדּוֹן כְּתִיִּים כְּתִים קוּמִי עֲבֹרִי גַם־שֵׁם לֹא־
יִגְנוֹחַ לְךָ : (יג) הֵן יֵאָרֶץ בְּשָׂדִים זֶה הָעַם לֹא־הָיָה אֲשׁוּר יִסְדָּה לְצִיִּים
הַגְּזִימוּ בְּחַיְבֹנוֹ כַּחֲנוּי קָרִי עוֹרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ שְׂמֹה לְמַפְלָה : (יד) הִילִילוּ
אֲנִיּוֹת תְּרַשִּׁישׁ כִּי שָׁדַד מְעֻזָּכֶן : (טו) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁבַּחְתָּה צָר
שׁוֹבְעִים שָׁנָה בַּיּוֹם מִלֶּךְ אֶחָד מִקִּץ שְׁבַעִים שָׁנָה יִהְיֶה לְצָר בְּשִׁירַת
הַזּוֹנָה : (טז) קָחִי כְבוֹד סְבִי עִיר זוֹנָה נִשְׁבַּחְתָּה הַטִּיבִי גִגֵּן הַרְבִּי־שִׁיר
למען

ר ש י

(תהלים כ"ו) כמו להשמיע: מעזניה. צור וצידון משל כנען היו כמו שנאמר
אח צדון בכורו: (יב) כתים. אחרן כתים קומי עבורי גם שם לא ינוח לך למה
חטי חומר קומי עבורי: (יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היום: אשר לא
כדי הוא להיות עם שהם נקראו הגוי הנור והנמוהר (חזקוק ח') עם שוטה הוא
מן הצדיות שהקצ"ה מתחרט עליהן על שברחם כמו ששנינו שלשה הקצ"ה מתחרט
עליהם במסכת סנה' אשור יסדה. להשכין זה ציט של ספינותיו צירניות
גדולות כמו (לקמן ל"ג) וני חריר: הקימו בחוניו. הם יקימו מזודותיהם על
צור. בחוניו לשון עופל וצוחן (לקמן ל"ב) צורפריי"ץ בלע"ז (הוא פורפרי"ם
Pourpris בל"א חומפאנג, ברוסט וועהר חיינער שטאדט) לשון שעושק
למזור על הכרכים: עוררו ארמנותיה. יחריצו לשון ערו ערו (תהלים קל"ז)
לשון נתיגה עד היסוד: (טו) וגשכת צור. לפי שזוכרה בלשון גנאי לשון
זונה חמר וגשכת בזונה ששכחה חוכמה חף היא השכת מחין סוחר' ותגרי'
פונים חליה לפי שחיי' חריצה. כינוי מלך אחד. ימי דוד שבעים שנים היו וחייני
יודע מהו הסימן הזה הגיתן כאן: ויהי לצור זכרון מעט שהחנער משפלותה
ותחזור לאוחן שהיו רגילין חללה לחזור חליה לשוב לקדמותה. כשירת הזונה.
שחין פונה חליה וגושחת קול ערב ונעים בשיר חולי תערב על מחסביה:
(טז) הרבי

מכלל יופי

כנו"ן נוספת, או היא תחת אות הכפל, שהיה משפטו מעזיה, ולהקל הקריאה החליפו,
אות הכפל בנו"ן, וכן (איכה ג') כי לא תמנו, כמו תמנו, והזי"ן רפה. (יב) לא
חוספו עוד לעלוו. עוד אינו רוצה לומר לעולם, שהרי לשבעים שנה חזרה לאיתנה,
אלא פי' עוד לזמן רב, וכן (מלכים ז' ו') ולא יספו עוד גדודי ארם, ועמלו לא יזכור
עוד (משלי ל"א). כתיים בשני יודי"ן, כתוב ולא קרי, כי החיר"ק כתי"ן ולא ביו"ד,
גאחד הוא, כמו עכרים ועבריים (שמות ג'). (יג) בחוניו. בצורק, ופירושו מנצר
ומגדל, כמו (ישעיה ל"ב) עופל וצחן. עוררו. ענין הערה, תרנוס ויקן (נראשית כ"ח)
גאיתער. ויש לפרשו לשון שבר, (כמו ירמיה נ"א) ערער תתערער, וכן ת"י, כרכייתתה
אגרו

ערשיטערט קעניגרייכע ; דער עוויגע געבייט איבער **כנען** , איהרע פֿעסטען און
 פֿערטילגען . (יב) ער שפּריכט : „דוא זאללסט ניממער מעהר וויכצען ! אונטער
 „ דריקטע , זונגפֿרייליכע טאָכטער **צידון** ! אויף , פֿאַהר נאָך **כתיב** איבער ! —
 „ אַבער אויך דאָרט קאַננסט דוא ניכט רוהיג זיין . “ — (יג) זיה ! דער
כשדים לאַנד , ריוועס פֿאַלק — ניכטס וואָרעס ! **אשור** גרינדעטע זיינע
 שײַפֿפֿאַהרט — זי פֿיהרען נון טהירמע אויף , פֿערהעדרען איהרע (צור'ס)
 פֿאַללעסטע , מאַכען זיא צום שוטט . (יד) היילעט , שײַפֿע פֿאַן **הרשיש** !
 פֿערהעערט איוט אירע פֿעסטע ! — (טו) אין יענען צייטען ווידר צור זיבענציג
 יאָהרע פֿערגעססען , זאָ לאַנגע איין געוויססער קעניג רעגירט ; אַבער אַם ענדע
 דער זיבענציג יאָהרע ערגעהט עס צור , וויא מאַן פֿאַן דער בודהלערין זינגט :
 (טז) „ נים דיא האַרפֿע , געה' אין דער שטאָרט אומהער , פֿערגעסנע בודהלערין !
 „ שפּילע

ב א ו ר

הנשמה , כדרכו תמיד , ואמר : גבורתיה מרממה על ימא , לאזעא מלכותא . ה' וגו' ,
 אלהים השופט הפקיד את נבוכדנצר , להשחית ארץ הכנענים , ולהחריב ערים הבצורות אשר
 בה . (יב) ויאמר וגו' . הקב"ה אמר לאנשי צידון : לא תוסיפו עוד להיות ששים ושמיים ,
 כי עתה מקרוב תלכו בגולה לארץ אויב , וגם יהיה לכם דחזון נפש , ולא תוכלו להנפס
 מחמת המציק . עוד עלונו . מניח הטעמים הפרוד המלות האלה באתנה , ועלפיו תרגמתי .
 בחיים . לארץ כתיים , והיא בבל , כמו שכתבתי למעלה (פסיק א') . (יג) הן וכו' .
 אמר הנביא : הנה יושבי ארץ כשדים ללא נחשלו בימי קדם , כיהיו עם נבזה ופחות , עד
 שבאו מלכי אשור המפוארים , ומלכו בארץ ההיא , הרימו את האומה משפל מצבה , ולמדוה
 לעבדו באניות דרך ים , בדרך האומות השלמות ; עתה יבואו הכשדים ההם , ויבנו מגדלים
 לביה על צור , ויחריבו בתי רוזניה ושלטוניה , עד שימורה למעי מפלה . זה העם לא היה .
 דין עמא כד לא הוה . (הכשדי) . אשור יסדה וכו' . להשכין בה גיים שלו , ספינותיו ,
 בצניות גדולות , כמו (להלן ל"ג כ"א) וכי אדיר . (רש"י) . דהקימו בחונו .
 הם יקימו מגדלותיהם על צור , בחוכו לשון עופל ובסן (להלן ל"ב י"ד) , שעושין למצור על
 הכרכים . (הנ"ל) . עוודו ארמונותיה . יחרבו , לשון ערו ערו (תהלת קל"ז) , לשון
 צתינה עד היסוד (הנ"ל) . שמה למפלה . שויהא לדממרא . (הכשדי) . וכן תרגמתי .
 (יד) הוולילו וגו' . שהייתם באים בספינות לסחורה , לצור או לצידון , עתה הלילו , כי שודד
 מעמכם , שהוא צור , כי רוב האניות הם בתרשים , והסוחרים היו באים שם באניות , ללכת
 לצור או לצידון , וכיון שחרבו הילילו , כי אבד שרכם , כי צור היתה מעו לכס , שהייתם
 באים שם עם הסוחרים . (רד"ק) . (טו) והיה וכו' . מפה עד סוף הפרשה נבא הנביא ,
 שתהיה צור נבזה וספלה שבעים שנה , כל ימי מלכות בבל , עד מלך כורש הפרסי , ואז תתרום
 מעט משפלותה , ותחזור למסחורה , לקבץ אליה גיים ולשונות , כמקדם , וגם בני ישראל
 יגורו בה , ויתעשרו ממרכולתה , למען ישמרו חוקי האלהים , ותודותיו ינצרו . והנה דבר
 המלך הקדוש בדרך משל (אללעגאריש) , וכנה העיר הסוחרת עם עמים רבים , ואוספת
 מהם רכוש והון רב , גם זונה , הודפת אחרי מאהבים , לקחת מהם אתנן , ולקבץ כסף ,
 כאשר תראה , הקורא הנעים ! במקראות הבאות . מלך אחד . הטעם מלכות נבוכדנצר ,
 ובנובן נט , כי כאחד יחשבו . (ראב"ע) . מקץ וגו' יאמר כלות השנים האם , יהיה זכרון מעט
 לצור , ויבואו אליה מן הגוים , אשר סחרו עמה מימי קדם , ויהיה לה , כמו שצריים מן זונה ,
 אשר נאכחה מלכ מאהביה , וכעזבה מהם , שתקח כבוד צידה , ותסובב נעיר , בשווקים
 ונרחקות , תננות ואשיר , לעען זכרות יודעה , וישונו אליה . (טז) קחי בגור וכו' . הנקרא
 הוה

תרגום אשכנזי

22 שפילע שען , זינגע פיל , דאמיט דוא ווידער אין עראינרונג קעמסט .
 (יז) נאך זיבענציג יאהרען ווירד צור פאם עוויגען ווידער בעראכט , ערהעלא
 איהרע געשענקע ווידער , אונד ביהלט מיט אללען קעניגרייכען אויף ערדען .
 (יח) איהר ערווערב , איהרע געשענקע זינד דעם עוויגען הייליג , ווערדען ניכט
 אין שאץ געלעגט , ניכט פערערבט ; דענען , דיא פאר דעם עוויגען וואנהען ,
 געהערט איהר ערווערב , צור שפיווע אים איבערפלוס , צור העררליכען
 קל'ידונג .

כד (א) זיה ! דער עוויגע מאכט דיא ערדע לעער , פערוויסטעט זיא — קעהרט
 איהרע אבערפלעכע אום , צערשטרייעט איהרע בעוואנהער . (ג) דאן
 גלייכט זיך פאלק אונד פריסטער , קנעכט אונד הערר , מאגד אונד געביטערין ,
 קייפער אונד פערקייפער , דארלייהער אונד בארגער , שולדנער אונד גלייביגער .
 (ג) לעער ווירד דיא ערדע , פעהרעהערעט ווירד זיא ! דים אורטהייל שפראך
 דער עוויגע ! — (ד) זיא טרויערט , דיא הינפעלליגע ערדע ! דער ערדבאלל
 שמאכטעט

ב א ו ר

הזה הוא השירה האמורה בפסוק הקוד', והיא נקבת במאמרי קטני', צעלי ב' מדות , והמשקל
 הזה ויליד ערבות רב כנפש הקורא . עיין מזה בניאור הרמנה' וז"ל לשירת הים * טובי עיר
 וגו' . כי הזונה הנשכחה תסובב העיר , והיא מנגנת , אולי תזכר , וכן נזר תשלם ספרים א'
 כל סביבותיה , אולי ינאור הסוחרים אליה , כאשר בראשונה . (ן' עזרא) . (יז) לאחננה'
 כמו (דברים כ"ג י"ט) אתן זונה , דמים על הזנות . (הכ"ל) . וזנחה וגו' . הטעם ,
 שיבוא אליה לסחורה . (הכ"ל) . (יח) ולא יחסן , ולא ימליכו לבניהם . (רש"י) . הכה
 לדעתו ז"ל מלת יחסן היא מענין אחסנתא בארמי , שהיא נחלה בעברי , ועל פיו תרגמתי
 אשכנזית . ליושבים לפני ה' . גלות ירושלים , באזכר ימי כורש' . (ן' עזרא) . ולמכסה
 עתיק . למלבושי טוי , עתיק , משוכח , כמו דבר עתיק . (רש"י) . וכן אמר הכשדי : ולכסו
 דיקר , ועל פיזה מתורגם בלשון אשכנז .

כד (א) בוקק הארץ . מריק , כלומר אני אריק אותה , שתייהרקה מאנשיה , אבל
 גפן בוקק (הושע י"ד) הוא פועל עומד , וזה יוצא' . (רד"ק) . ובולקה . ענין חורבן ,
 וכן בלשון הערב נקראת בלוקה ארץ , אשר לא יעלה בה כל עשב . ועוה פניה . יהפך פניה .
 (ן' עזרא) . וכן תרגמתי . (ב) והיה וגו' . כל האדם יהיו שוין ברעה הזאת , וכאשר
 יתחברו שנים כפ"ן , היא דרך קצרה , וכן הוא : הארון כעבר , והעבר כאלוכיו . (הכ"ל) .
 (ג) הבוק . מגזרת בוקק , והוא שם הפועל מהפעלים הכפולים . (הכ"ל) . (ד) אבלה .
 אמתבלת

מכלל יופי

פגרו . למפלה . שם , והפ"א צנו"רי . (יד) מעוכן . הוי"ן דגושה . (טו) ונשכחה .
 התי' ותמורת ה"א הנקבה , כתי' ונשבת לנשיא (יחזקאל ו') , וכלופתח . (יז) ושבה .
 פועל עבר , ונא מלרע שלא כמנהג' . לאתננה . ה"א הכתיב נחה והיתה ראוייה במפ"ק , ונא
 בתוספת אל"ף וטו"ן , שראו תנה , ענין תנאי : (יח) ולא יחסן , ענין חוק , והוא
 אומר המעלה ונקרא בן , לפי שהוא חוק האדם ומקפ"ן . ולמכסה . שם , כמו
 בסות , ובעלל , שם , כמו מכסה , בפלס ממלא על כל גדותיו (דברי הימים י"ב) שהוא
 שם תואר כמו מלאן' עתיק . תואר , פירושו , לכסות טוב וחשוב .

כד (א) בוקק . ענין ריקות , והוא יוצא , אבל גפן בוקק (הושע י')

למען תזכרי : (יו) והיה מקץ י שבעים שנה יפקר יהוה אה צר
ושבה לאתננה לא מסיק ה' ונתתה את כל ממלכות הארץ על פני
הארמה : (יח) והיה סחרה ואתננה מסיק ה' קדש ליהוה לא יאצר
ולא יחסן פי לישבים לפני יהוה יהוה סחרה לאכלר לשבעה
ולמכסה עתיק :

כד (א) הנה יהוה בוקק הארץ ובולקת וענה פניה והפיץ ישביה :
(ב) והיה כעם בבהן בעבד כאדניו בשפחה בגברתה בקונה
כמובר במלוה פלוה פנשה באשר גשרה בו : (ג) הבוק הבוק
הארץ והבון הבון כי יהוה דבר את הדבר הזה : (ד) אבלה נבלה

הארץ

ד ש י

(טו) הרבי שיר • כלומר אף הרבי תחנונים והשפילי גאוותך : (יז) לאתננה •
לקדמתה ולעשרה על ידי סחורתה ומכנה אותה בלשון גנאי • חנתה • וחסק
סחורה אך בלשון גנאי כינה אותה : (יח) קדש לה' • עתידים נדיקים לבח
אותה : לא יאצר • להיות אוצר למלכים • ולא יחסן • לא ינחילנה לבניהם :
למכסה עתיק • למלבושי נוי עתיק משוכה כמו עתה (תלים ז"ד) :

כד (א) הנה ה' בוקק הארץ ובולקת • הרי נבואה זו פורענות לישראל
לפי שניבא להם נחמה זו והם עתידים לראות לפניו צרה רבה לכך אמר
להם לא לכם אני אומר שתירשום כי הנה הקב"ה בוקק וזולק אתכם והנותרים
מכם ליום הגאול' המה ישאו קולם ירונו זהו סוף העניין ולהם נבואה הגבוהה
הטובה : בוקק מרוקן • ובולקת מחריצה : וענה פניה • והכשיל חסוביה עוה
לשון נעויות משמוע (לעיל כ"א) : (ב) תוספת • והיה כעס ככהן • לא כשאר
הולכי דרכי' שהאדון מוליכו עבדו והגבירה מוליכה שפחתה האדון נכבד והעבד
נקלה הגבירה נכבדת והשפחה נקלית אבל כשהשנאי מולך השנוי' הכל שוין
לפניו • כקונה כמוכר • בזמן שהעם יושב על נחלתו לבטח הקונה שמח והמוכר
עצב שלא ישוב לממכרו אבל כשהשנאי מוליכס הקונה א ישמח והמוכר אל יתאבל
וכן כמלוה כלוה שניהם שוים שהלוה אין מה לפרוע והמלוה אם לא הלוה לזה
היה השנאי נוטלו כמו כן כנושה כאשר נושה זו • לוח נופל בכסף ונושה נופל
בכל שאר דברים כגון יין ושמן והנבואה ודגש כדכתיב (דברי' כ"ד) כי תשה ברעך
משאת מאומה ע"כ : (ג) הבוק הבוק • תתרוקן • הבח חבח • לשון בזה
ושלל : (ד) נבלה • כמו (ירמיה ח') והעלה נבל לשון כוש וחשות כח •
אומללה • לשון שפלות כמו הסיודים האומללים (נחמיה ה' ג') חבל • היא ארץ
ישראל שהיתה מתובלת נמנות הרבה • מרום עם הארץ • גאון עם הארץ :

(ה) והארץ

יב א